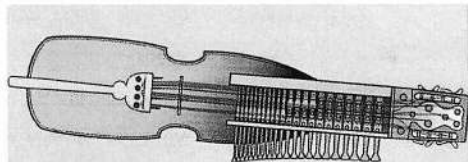

NYCKEL HARPAN

4
2014

Föreningen Nyckelharpans medlemstidning

Nyckelharpan
medlemstidning för
Föreningen Nyckelharpan
Nr 3 av 4, 2014. Årgång 29
ISSN 1401-2936

Ansvarig utgivare Jacob Höglund.

Artiklar och bilder ur *Nyckelharpan*
får ej publiceras utan medgivande från
redaktionen.

Foto, redaktören om ej annat anges.

Personer på fotografier anges från vänster,
uppfifrån och ned samt radvis bakifrån.

Material till nästa nummer bör vara
redaktionen tillhanda senast fredagen
den 30 januari.

Föreningen
Organisationsnummer 802011-4
Plusgiro 491 82 94-2.
Medlemsavgift 120 kr per kalenderår
www.nyckelharpan.org

Redaktör: Per-Ulf Allmo

Styrelse och fasta medarbetare
Ordförande: Jacob Höglund
jhglund@gmail.com, 070-425 01 26
Kassör: Kerstin Königsson 070-298 72 27
kerstin.mormor@gmail.com
Sekreterare: Kerstin Käverud
kerstin@sjobodto.se, 070-399 92 98
Ledamot; redaktör: Per-Ulf Allmo
per-ulf@allmo.se, 070-315 69 16
Ledamot; webbmaster: Nils Liberg
info@nilsliberg.se, 08-604 06 11
Ledamot; bygge och harptips: Bo Nilsson
harpa@bonilsson.se, 08-716 96 96
Ledamot; vakant

Framsidan
Gruppen Triplex.
Se presentation sidan 5

co digital ab
är Föreningen Nyckelharpans sponsor i
form av generösa villkor för tryckningen.

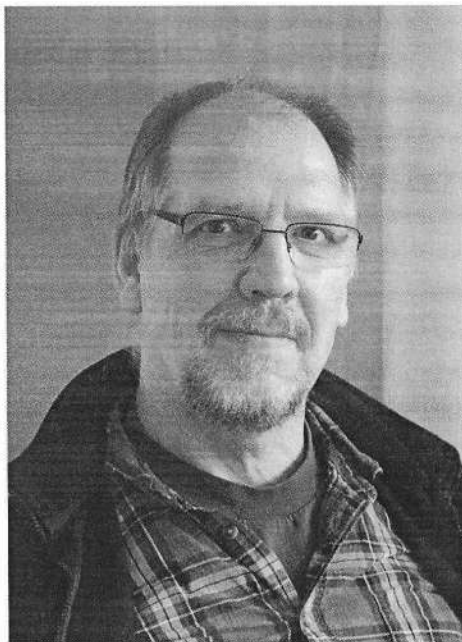

Foto Per-Ulf Allmo

December

Det har alltid funnits inflytelserika spelmän, skickligare än genomsnittet. Tvivelsutan är Olov Johansson en av de idag levande nyckelharpisterna som haft störst inflytande på hur vårt instrument spelas och genom sina scenframträdanden, skivor och sitt arbete som pedagog har han i olika sammanhang inspirerat en mängd efterföljare. Till den så milda grad att många idag verksamma spelmän räknar sig till »Väsengenerationen». På Oktoberstämman på UKK i Uppsala detta år firade Olov och hans medmusikanter, Roger Tallroth (gitarer) och Mikael Marin (violin) 25 år tillsammans som gruppen *Väsen*. Under en

2,5 timmar lång konsert gav Väsen och gästartister, som den finska gruppen JPP, storband och dansare, prov på musik från sin långa karriär inför en entusiastisk publik. Det gavs prov på både traditionella låtar och nyskrivet material.

Olov är en del av Väsen och att denna ledare mer handlar om honom än de övriga medlemmarna skall inte tas som intäkt för att betrakta de övriga som mindre viktiga. Tvärtom, Väsen är en grupp som imponerar med sitt samspel där alla bidrar och bildar en helhet större än de individuella beståndsdelarna. Det är dock naturligt att fokusera på nyckelharpisten i en tidning vars syfte är att vara medlemsorgan för just nyckelharpister. Olovs bidrag till att göra instrumentet och musiken som den spelas på känt inför en större publik kan inte nog underskattas. Min egen bror som annars inte ger många kopek för folkmusik kan även han ge Väsen ett erkännande. Olov och Väsen har bidragit till att föra ut nyckelharpan utanför landets gränser, framför allt till USA och Japan. I Japan finns en grupp som så till den milda grad inspirerats att kopian är mycket lik originalet.

Just detta att inspirera andra är kanske inte helt oproblematiskt. Man kan tycka att många unga ofta låter som en klonad Olov. Men kanske är det så: talang inspirerar till efterföljd. Det var säkert likadant med Byss-Calle, Tegenborg och Sahlström

Utmaningen för dagens unga spelmän är att finna sitt eget uttryck, sin egen väg och i sin tur inspirera kommande generationer.

Jacob

Gläds åt en Österbystämman även 2015!

Foto Per-Ulf Allmo

Föreningen Nyckelharpan

Sedan förra numret kan föreningen glädjas åt följande nya medlemmar:

Christer Cronqvist

Sköndalsvägen 114
128 68 Sköndal

Inge Henriksson

Fridhemsvägen 17
147 41 Tumba
mariann.inge@gmail.com

Sture Hogmark

Hangargatan 4
753 37 Uppsala
sture.hogmark@angstrom.uu.se

Kenneth Lindgren

Mästarvägen
141 73 Segeltorp

Kjell Ritzén

Grellsbo 19
743 86 Bälunge
kjell@granlunda.eu

Ulla Wijk

Banérvägen 12 lgh 1704
554 63 Jönköping

E-postadress

Den som vill få tidningen sig tillsänd som pdf i färg uppmanas inge sin e-postadress till Kerstin Königsson; kerstin.mormor@gmail.com

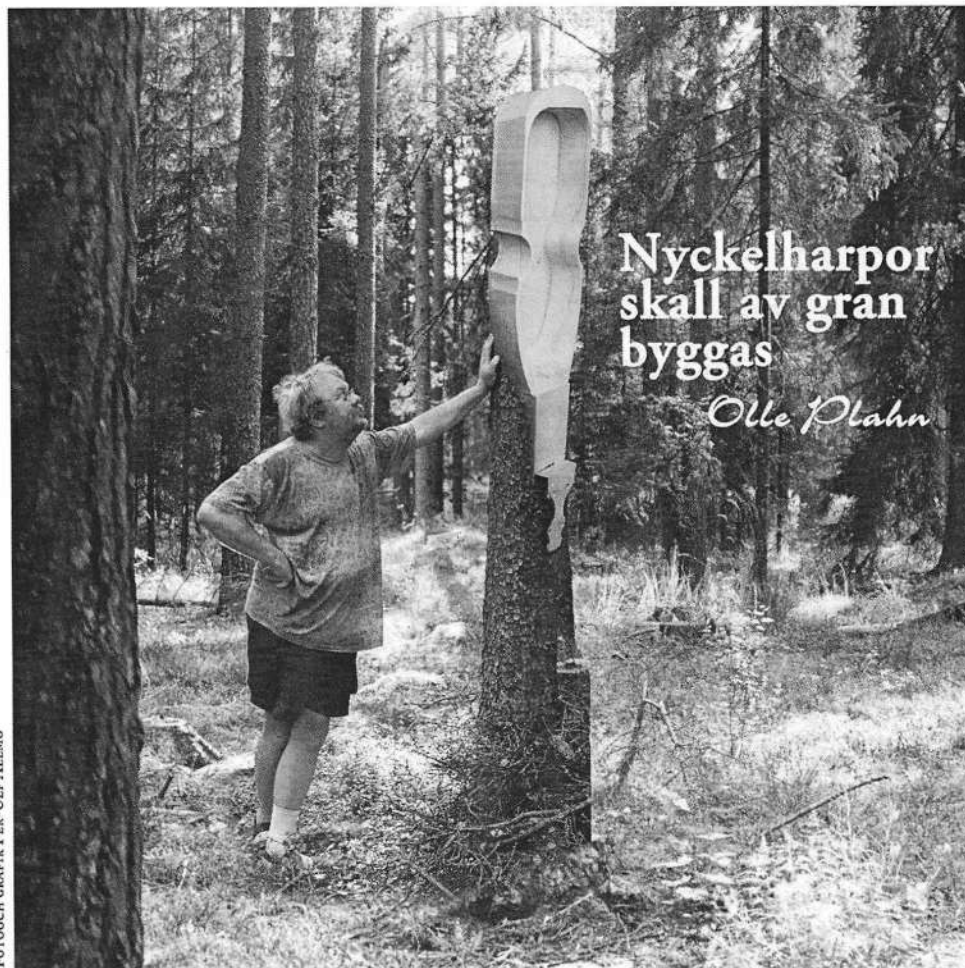

FOTO OCH GRAFIK PER-ULF ALLMO

Redaktörens testamente

Det vore väl respektlöst att lämna redaktörs-posten utan att fundera över dess och föreningens framtid och även låta medlemmarna ta del därav.

Jag resonerar som följer.

Det är otidsenligt och oförsvarligt dyrt att skicka ut en papperstidning.

Alternativ

1. Man kan skicka tidningen i pdf-format med epost till medlemmarna.
+ Kostar ingenting extra
+ Innehållet blir i färg istället för svartvitt
- Ingenting förändras innehållsmässigt sett.
- Långt mellan uppdatering. Allt som är aktuellt kommer sällan med i tid.
- Ingen direktrespons möjlig, t.ex. på artiklar eller frågor till medlemmarna om kurser och annat.
2. Man kan tänka om. En väl fungerande hemsida har många fördelar: färgbilder, video, ljud, aktualitet ...
Inte minst viktigt är att denna väg är den enda som kan tänkas locka yngre och även andra till föreningen.

En rad ingångar ger besökaren möjlighet att enkelt välja det som intresserar mest. Detta är ett mål att sikta mot – alla flikar behöver vara med från början.

- Strikt föreningssida, med lösenord
- Föreningsaktuellt, öppet för alla
- Kalendarium, allmänt
- Kurser
- Bygge
- Låtmateriel
- Recensioner
- Artiklar
- Historiskt
- Blogg
- Länkar

etc alltefter önskemål som dyker upp
Varje »flik« har en ansvarig som sköter uppdatering och inkommande frågor. Arbetet fördelas därigenom så att några få inte behöver göra »allt«.

Besökaren vet alltid vem man kan vända sig till.

Styrelsen kan ingripa om och när något inte fungerar.

3. Frågan om hur öppen hemsidan ska vara, helt eller delvis, får utredas och avgöras av styrelsen.

4. Den känsliga frågan om medlemmar som saknar e-postadress behöver tas upp. Hur många handlar det om? Hur få ska få avgöra för flertalet?

Förutsatt att det inte finns någon regelrätt tidning att skicka så faller tanken att de kunde ha fått en enkel kontorskopia per post.

5. Datorn och läsplattan tar ovedersägligen över i allt snabbare takt framför papperstidningen. En vanesak.

6. Ungdom idag söker sig i minimal utsträckning till föreningar. Ungdom idag för en stor del av sitt sociala liv på Internet.

De tillhöriga det gamla gardet som inte kan förstå, planera och anpassa sig till detta kommer att gå under.

Per-Ulf Allmo

PS. Kommentera gärna under adress: per-ulf@allmo.se

Nyckelharpan utveckling

Syftet med denna artikel är att söka bringa klarhet i hur nyckelharpan utvecklades. Det har serverats många förklaringar till hur detta ska ha gått till alltifrån nyckelharpan tillkomst fram till dagens treradiga modell. Gullbergsson och Söderstedt för silverbasharpan, Harpar-Klas för österbyharpan för att nämna två personerna. Gemensamt för dem alla är att de förvånande nog uteslutande bygger på lösa, obekräftade teorier och okontrollerade uttalanden. Genom att ständigt upprepas, har dessa förklaringar kommit att gälla som etablerade 'sanningar'.

En säkrare väg för att fastställa hur utvecklingen kan ha gått till är att undersöka hur modellerna fungerar musikaliskt. Funktion och spel samverkar. Stegvis kan man på så vis logiskt komma fram till att teoretiskt föreställa sig och beskriva hur huvudmodellerna växte fram – därvid bortseende från de tillfälliga varianter som alltid har funnits.

Teoretiskt

1. Den ursprungliga modellen har två melodisträngar stämda till A och D och tidigast en mellanliggande bordunsträng till vanligen G – senare även en sådan till C, placerad invid A-strängen.

Fem eller fler av de nedersta nycklarna, från sadeln räknat, har löv för de båda ytterst liggande melodisträngarna. Genom detta är de kopplade, men det saknar betydelse eftersom man normalt endast spelar på en melodisträng i taget.

– *Kontrabasharpa*.

2. För ett ackordspel börjar nycklar efterhand få löv även för C-strängen – av Ling kallad mixtursträng, som därigenom används både

som bordun och för bildande av ackord. De tillsatta löven vållar emellertid dissonanser, passar inte i vissa intervall eller spellägen. Det råder man delvis bot på genom att frikoppla alla sådana löv genom att de får egna nycklar i en andra rad. På så vis kan man välja ton i varje ögonblick så att den inte skär sig mot andra.

– *Kontrabasharpa med dubbellek*, också kallad *österbyharpa*.

3. I nästa steg elimineras kvarstående dissonanser genom att löven för melodisträngen i D tas bort, vilken nu blir enbart bordunsträng stämd till C.

Ytterligare nycklar tillsätts successivt i andra raden för den tidigare enda C-strängen – nu även använd som melodisträng.

En 'finess' blir att löven hos de fjärde nycklarna nerifrån ibland får byta plats mellan raderna, vilket stärker skälet att använda C-strängen i just ackordsyfte. Genom detta skifte kunde C-durlåtarna avslutas med ackordet C-E taget med endast med ett finger – dubbelgrepp.

– *Silverbasharpa*.

4. När så G-bordunen genom August Bohlin 1929 får egna nycklar i en tredje rad, och sålunda omvandlas till melodisträng, var *dagens nyckelharpa* född.

I och med detta upphör nyckelharpan att vara ett rent borduninstrument. Med högre välvtt stall spelas den mer likt fiol, om än ibland med dubbeltoner och bordun.

Historiskt

Den ursprungliga modellen *kontrabasharpa* kan på historisk grund förmodas blev skapad i Uppland på 1630-talet. En utveckling mot ackordspel följer gradvis, men där det stora språnget tas först när tvåradiga durspel gjorda för harmoniskt uppbyggda låtar börjar träda in på scenen. I Norduppland handlar det då om 1860-talet och det är först nu som experimenten med löv på C-strängen utmynnar i silverbasharpan.

Smärre avsteg uppträder gång efter annan inom huvudformerna vilket medförde egendomliga toner och tonföljder, men sådana instrument kan inte betraktas som allmänna modeller eller varianter. Jfr Ling med hans tankvärda förbehåll (1967: 124 ff)

Notera också att de enda överhuvud taget som har föregett ett ursprung till kontrabasharpa med dubbellek – tillika de enda dokumenterade på detta instrument – är de i sammanhanget sentida Justus Gille och Viktor Wikman (Ling: 69, 127). Båda var födda 1897 i Österbybruk. Sitt samspel grundlade

de under tonåren på dragspel respektive vanlig kontrabasharpa.

För att kunna bekräfta eller förkasta ovanstående teoretiska utvecklingsgång borde jämförelse göras mellan bevarade nyckelharpor, men förknippat därmed finns minst två avsevärda svårigheter. Dels går instrument endast i undantagsfall att åldersbestämma. Dels utgjorde spelmännen inte en homogen samling utan bestod av spridda mindre grupper eller enskilda med begränsade, små möjligheter till tät kontakt. Detta innebar att något övergripande effektivt eller ordnat idé- och erfarenhetsutbyte eller utvecklings-samarbete svårligen kunde äga rum.

Termer

För att bättre kunna följa och förstå ska också användningen av termer helt kort beröras.

Tidigast fanns det endast en modell, av spelmännen kallad *nyckelharpa* eller rätt och slätt *harpa*. Skolade och högreståndspersoner benämnde den *nyckelgiga*, en term som tämligen snart försvinner.

När senare modeller och varianter med nycklar i en andra rad börjar uppträda behövs de åtskiljas. Den tidigaste modellen kom då att kallas *enkelharpa* – en rad med nycklar – och de senare, främst silverbasharpan, för *dubbelharpa* – nycklar i två rader.

Till skillnad från spelmännens benämningar myntade journalisten och upptecknaren Karl Petter Leffler 1899 egna termer för de båda huvudmodellerna. *Enkelharpan* fick heta *kontrabasharpa* och *dubbelharpan* *silverbasharpa*.

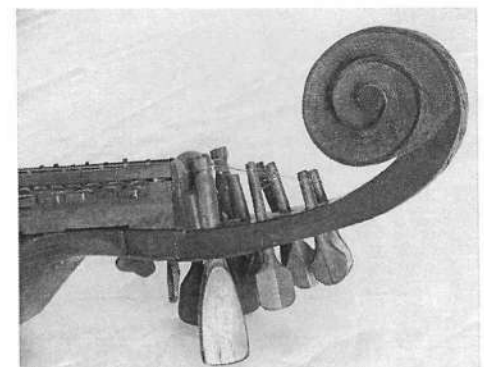
Dessa båda nya termer syns därefter använda endast några enstaka gånger innan Ling tar dem till sig – och 1967 framställer som 'traditionella'.

Per-Ulf Allmo

PS. Väl underbyggda kommentarer emotes tacksamt under adress per-ulf@allmo.se.

REPROFOT PER-ULF ALLEMO

Gruppen Triplex

Vilka är gruppen Triplex? Tidningens framsida kräver en förklaring. Petrus Dillner ska få berätta.

Jag och Jerker träffades och lärde känna varandra i Bingsjö 2013. Vi bestämde senare på en av Draupners konserter att vi skulle starta en grupp.

Triplex började som en duo, det var jag och Jerker Hans-Ers. Vi har spelat ihop sedan oktober 2013, men vi kände ganska snart att det var någonting som fattades. Jerker kände Eemil sedan tidigare så vi frågade om han ville med och jamma, det ville han. Det kändes bra så vi frågade han om han ville komma med i Triplex och han blev den tredje i gruppen nu i januari. Så, Triplex består av mig Petrus Dillner på nyckelharpa och fiol, Jerker Hans-Ers på hardingfela och fiol och Eemil Rutanen på gitarr.

Jag är från Marma och läser musik på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Eemil är från Ockelbo och läser musik på Vasaskolan i Gävle. Jerker är från Arbrå och läser musik på Musikkonservatoriet i Falun.

I våras var i med i musiktävlingen *Musik Direkt* där vi tog oss till länsfinal, vi vann ett pris att få spela vara med i *Folkmix*. Vi skulle vara förband åt *Good Harvest* på två spelningar.

Vi anmälde oss nu under hösten till tävlingen *Årets unga folkmusikband*, en stor och välkänd tävling med grupper från hela Sverige. I år var nio band anmälda. Fredagen den 7 november var det deltävling, alla band spelade tre låtar. I publiken satt juryn och bedömde framträdandet, den bestod av: Ian Carr, Christian Cuadra, Ulf Gruvberg, Per Gudmundson och Maria Røjås.

Det juryn bedömde var:
Samspel – hur lilar gruppen ihop, vad händer i gruppen, hur samspelar ni.
Scenisk presentation: hur tar gruppen in publiken, hur presenteras låtarna, scenisk närvaro.

Musikalitet: de enskilda musikernas skicklighet på sina instrument men kanske ändå viktigare, hur bra kan ni låta ihop. Dagen efter, lördagen den 8 november fick vi reda på att vi hade gått till final, det var en stor lättnad. Vi var väldigt nervösa. Det var tre stycken band som gick vidare till final. Finalen gick till som deltävlingen, vi skulle spela tre låtar medan juryn satt i publiken och bedömde framträdandet.

Vårt framträdande gick väldigt bra och kändes kanon. Vi fick verkligen bra kontakt med publiken och det kändes som att vi spelade bättre än någonsin. Under sista låten stod publiken upp och dansade framför scenen. Det kändes helt fantastiskt roligt!

De låtar vi spelade var *Fyken*, en traditionell halling från Norge; *Björnen*, av Fredrik Lindh, sen avslutade vi med en polska som vi hade gjort själva som heter *Höstfallet*. Vår låt handlar om ett höstlov som faller från trädet. Låten berättar resan ner till marken.

Senare samma kväll var det prisutdelning. När vi fick reda att vi vann blev otroligt glada, vi hade svårt att greppa det. Vi hade övat väldigt mycket så vinsten kändes fantastisk. Priset är en summa på 10 000 kr samt spelningar på några av Sveriges största folkmusikfestivaler under 2015, t.ex. Umefolk, Orsafolk och Linköpings folkmusikfestival.

Juryn motivering var:
Tre personliga och skickliga instrument- alister, som i mäktigt och klangfullt samspel förmedlar sin musik i en färgsprakande helhet. Triplex älskar sin publik. Publiken älskar Triplex.

Pengarna ska vi använda till att komma fram som grupp, planen är att så småningom spela in en skiva.

Låtarna som vi har gjort har vi gjort tillsammans, vi har märkt att vi jobbar väldigt bra ihop. Vi tänker väldigt lika men kan även ge varandra nya perspektiv på musiken. När vi gör en låt så vill vi gärna försöka berätta en historia med musiken. Jag tror vi skulle beskriva vår musik som kraftfull, innerlig och glädjefylld till roo procent.

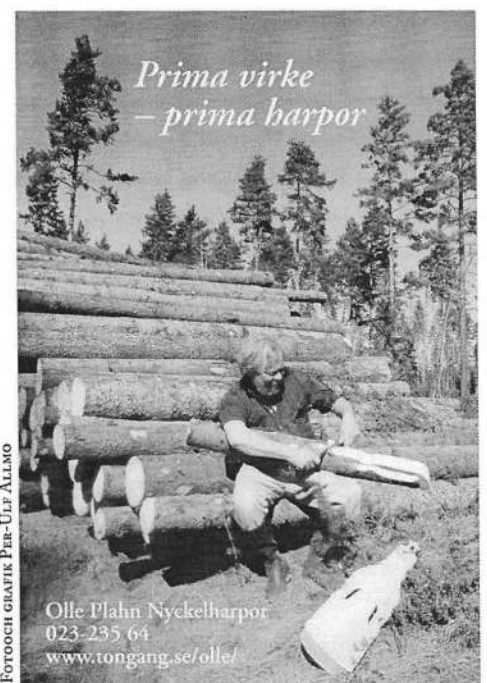
Hjärtat i musiken är glädjen, vi spelar för att det är roligt och vi älskar det vi gör.

Petrus Dillner för Triplex

Bilden: Petrus spelade redan i mars 2008 för representanter från två skolor i Tyskland och Italien som har kurser i nyckelharpa. Marco Ambrosini, som är en av lärarna i båda länderna, och de två rektorerna vid skolorna Karsten Evers och Marco Bartolini var med på besöket. Dessutom borgmästaren i Forlimpopoli, Paolo Zoffoli.

FOTO PER-ULF ALLMO

FOTOGRAF PER-ULF ALLMO

Olle Plahn Nyckelharpor
023-235 64
www.tongang.se/olle/

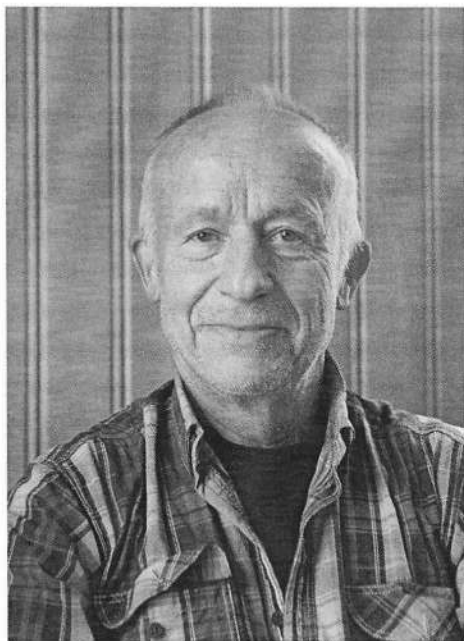

FOTO PER-ULF ALLMÖ

Jag har i mer än tio år sagt att jag ska skriva en bok om nyckelharpsbygge. Åren går och för varje år lär jag mig nya saker som jag skulle vilja ha med i boken. Men någon gång måste jag sätta stopp med att samla data och börja skriva. Ett sätt att smygstarta är att skriva artiklar som den här där jag ska försöka täcka in det som jag själv anser att jag bidragit med för att värna, vårda och vidareutveckla vårt kulturarv nyckelharpan.

Artikeln kan alltså ses som en förövning till vad som senare ska komma i bokform. Den utgör också en bra sammanfattning av den kommande bokens innehåll.

Min far var folkskollärare med slöjd som specialitet. Vårt hem låg mindre än 100 m från herrgårdsområdet där det varje midsommar spelades nyckelharpa. Jag och min tvillingbror Sture tillbringade åtskillig tid framför det lövade podium där Justus Gille och Viktor Vikman satt i sina svarta kostymer och spelade på sina österbyharpor. Kontrabasharpor som försetts med en andra rad nycklar. Både musiken och de mystiska instrumenten gjorde ett djupt intryck på oss. I brist på nyckelharpor började vi spela fiol från tio års ålder fram tills vi slutade gymnasiet 1964. Vi fick våra första egna fioler i julklapp av vår far samma år som vi gick första året på tekniska gymnasiet Fyrisskolan i Uppsala. Farsan berättade också att han strax före jul åkte hem till Eric Sahlström

FOTO ESHJÖRN HOGMARK

Vad har jag gjort för nyckelharpan?

i Tobo för att få fiolerna ordentligt riggade. Jag kommer också ihåg att vi bildade en liten gammeldansorkester på elevhemmet Gudmund utanför Fyrisskolan.

FOTO PER-ULF ALLMÖ

År 1977 började jag att spela nyckelharpa då jag för tillfället bodde i Ludvika. Sture hade börjat något år tidigare och lyckades så bra att han redan 1979 blev riksspelman. Vi hade båda börjat besöka Eric Sahlström regelbundet. Jag flyttade 1983 till Örbyhus och fick samma år mitt riksspelmansmärke.

FOTO ESHJÖRN HOGMARK

Mitt nyckelharpsbyggande startade 1978 med att jag gjorde en liten barnharpa till min äldste son Göran som då fyllde 4 år. Året därpå hade jag min första fullstora harpa klar. Redan då tittade jag på några äldre harpor tillverkade bl.a. av August Bohlin och Eric Sahlström. Ett år senare, 1980, deltog jag med min harpa bland över 100 andra harpor vid nyckelharpstämmans utställning och bedömning. Hur det gick? Jo, jag vann hela utställningen med bl.a. Eric Sahlström i juryn. Två år senare lämnade jag in två nybyggda instrument vid samma utställning. Efter att ha vunnit med den en av dem tyckte Eric att jag skulle komma med och sitta i juryn. Sedan dess har jag medverkat som domare och efter Eric Sahlströms bortgång 1986 som ansvarig för utställning och bedömning. Trots att jag som civilingenjör innehade tunga och tidkrävande befattningar inom ABB och Ericsson har jag ständigt hållit på att tillverka nya harpor. Och jag gör egentligen inte fler idag trots att jag passerat pensionsstrecket. Jag producerar ca 3-4 stycken per år.

En viktig anledning till att jag lyckats så bra med mitt byggande tror jag kommer sig av att jag hela tiden också utvecklat mitt spel. Jag spelade väldigt mycket åren 1983-1986 då jag också besökte Eric Sahlström i genomsnitt en gång i veckan. År 1985 vann jag spelmantävlingen i Film som kan sägas var den tidens VM i nyckelharpa. Jag kommer inte ihåg alla jag slog men jag vet att det var de flesta av den tidens skickligaste nyckelharpspelare, ingen nämn och ingen glömd. Året efter fanns inte Eric längre och jag ombads att ta Eric's plats i tävlingsjuryn tillsammans med Mac Ohlsson och Curt Tallroth. År 1994 gav jag tillsammans med min bror Sure och min son Göran ut cd:n *Hogmarkarna*, en skiva som jag tycker står sig väldigt bra än idag.

Bara någon vecka efter Eric Sahlströms bortgång tog jag initiativet till och startade det som idag heter Stiftelsen Eric Sahlströms Minnesfond. Efter ett par år som ordförande lämnade jag över denna syssla till Gunnar Ahlbäck. Idag heter ordföranden Cajsa Ekstav och en av de mer namnkunniga styrelsemedlemmarna heter Benny Andersson. Minnesfonden har som sin uppgift att bevara och föra vidare den Sahlströmska låtspele- och nyckelharptraditionen.

Minnesfonden har genom åren delat ut ett 100-tal stipendier till unga lovande spelmän och reste 1992 en staty över Eric Sahlström vilken står vid Tegelsmora kyrka. Statyn gjordes av konstnären och riksspelmannen Ingvar Jörpeland. Samma år gav Gunnar Ahlbäck ut boken om Eric Sahlström där jag själv bidragit med en sammanfattning över mina år tillsammans med honom. Fonden har också under senare år givit ut en rad olika cd-produktioner med Eric.

Måste bara få göra en avstickare och berätta att 1986 reste Ingvar och jag ner till Aachen i Tyskland för att hälsa på ett företag som tillverkade stränglindningsmaskiner. Ingvar skulle börja tillverka nyckelharprängar och behövde en maskin som helst överträffade de som fanns på marknaden. Jag, som under den här tiden arbetade med automatisering av produktionsutrustningar i mitt nystartade företag Automatiseringsteknik AB, åkte med som spelman och skulle inte avslöja mina kunskaper på teknikens område. Ingvar skulle sköta förhandlingarna. När jag så böjer mig ned för att titta på det elektroniska relästyr-systemet rusar en man fram och blixtnabbt stänger dörren. Jag var avslöjad. Vi åkte hem och jag kunde relativt enkelt rita upp en programmerbar strängspinningsmaskin som överträffade de som då fanns på marknaden. Givetvis använde jag en mikro dator i stället för de reläer jag såg i Aachen. Maskinen står

idag på Gotland och ägs av Björn Björn. Stängarna som tillverkas på den heter Jerker och Acke efter två personer som var anställda hos Ingvar under åttio- och nittiotalet.

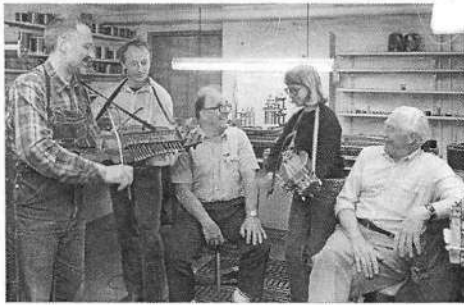

FOTO PER-ULF ALLMO

Tillsammans med min fru Åsa, Gunnar Ahlbäck och Göte Herlovson medverkade jag till grundandet av Eric Sahlström Institutet som 1998 fick riksdagens erkännande. Institutet är Sveriges enda organisation med ett heltäckande nationellt uppdrag inom folkmusik, sång och dans. Där finns idag årlånga kurser i dans och spel på nyckelharpa och fiol, otaliga kortare kurser samt distanskurser med veckoslutsträffar på ESI. I institutets stadgar står också inskrivet att man ska ägna särskild uppmärksamhet åt nyckelharpsbygge.

FOTO ESBJÖRN HOGMARK

Måste också nämna att Jan Ling var institutets första ordförande. Jan har betytt otroligt mycket för mig som spelman och instrumentbyggare. Vi har haft täta kontakter ända fram till dagarna innan han så sorgligt gick bort i oktober 2013. Vi skulle gemensamt delta vid instrumentseminariet i Fagernes i Norge en månad senare där vi skulle ge oss på att förklara nyckelharpens unika ståndpunkt inom World Music.

August Bohlin och Eric Sahlström samt nyckelharpsbyggare före dem hade inte så mycket kontakt med varandra utan drev sitt förändrings- och utvecklingsarbete som individer. För att vi som nu tar vid efter Eric Sahlström ska kunna förädla instrumentet ytterligare är jag övertygad att detta måste ske genom att nyckelharpsbyggare, nyckelharpspelmän och instrumentforskare träffas regelbundet och tillsammans delger varandra sina tankar och synpunkter. Inga hemligheter ska förekomma. Jag är personligen av den uppfattningen att för varje 'hemlighet' jag avslöjar får jag minst en tillbaka.

Därför har jag i över 20 års tid drivit två typer av årligen återkommande seminarier i nyckelharpsbygge. Dels ett seminarium i samband med Nyckelharpstämman kallat *Mästarbygge* och dels ett som äger rum i början av december, kallat *Vinterbygge*. Mästarbyggsträffarna pågår två dagar och innefattar bl.a. dels praktiska moment som deltagarna själva medverkar i, dels teorienomgångar av vitt skilda slag, dels på sistone kortare utflykter till trakter där äldre tiders nyckelharpspelare bodde och verkade. Vinterbyggseminarierna pågår endast en dag och innehåller dels viktiga byggtips samt dels information om vad som hänt på nyckelharpsfronten sedan sist. Ett för oss byggare viktigt inslag på båda seminarie-

FOTO PER-ULF ALLMO

FOTO PER-ULF ALLMO

FOTO ESBJÖRN HOGMARK

typerna är att vi tillsammans provspelar våra nya alster. Den som spelar på instrumenten brukar förutom jag själv vara Sigurd Sahlström och på senare år även David Eriksson.

Bilderna:

- *Twillingarna Hogmark*
- *Eric Sahlström och Esbjörn.*
- *Esbjörn med sina barn Göran och Sara när de fick sina nyckelharpor.*
- *Esbjörn och Ackes stränggång.*
- *Göte Herlovson, Jan Ling och Gunnar Ahlbäck samtalar.*
- *Vinterbyggkursen 2012.*
- *Två byggkursbilder: teori och praktik.*
- *Sigurd Sahlström provspelar och David Eriksson lyssnar*

FOTO ESBJÖRN HOGMARK

Tillsammans kommenterar vi sedan hur de olika instrumenten låter.

Under ovan nämnda seminarier har jag givetvis tagit upp sådant som kan föra vårt gemensamma nyckelharpsbyggande framåt. Vi har betat av instrumentbyggets olika kunskaps- och färdighetsområden för att se om vi kan finna något som gör att instrumenten låter bättre, ser bättre ut och fungerar bättre ställt mot de önskemål vi kan fånga upp från skickliga nyckelharpspelare. Jag ska gärna gå djupare in här i någon kommande artikel. Resultatet av dessa 20 års sammankomster kan sammanfattas enligt följande:

De bästa instrumenten vi bygger idag är helt i gran och förses med lutande sarger liksom äldre instrument hade. Här är vi på sätt och vis tillbaka till 1700- och 1800-talet där så gott som alla nyckelharpor tillverkades helt i gran med lutande sarger. Det verkar som om gran ger nyckelharpan en bredare och mer övertonsrik ton. Tönen kan också upplevas som lite ålderdomlig och ge en känsla av hur det kunde låta förr. Vi har tillsammans rensat bort alla misstag som kom in på de tidiga ritningarna signerade Lars Bäckström, misstag som vittnar om att man inte riktigt tagit lärdom av vad tidigare generationer åstadkommit. Under våra sammankomster har vi också noggrant gått igenom vad August Bohlin och Eric Sahlström tillförde under sin tid.

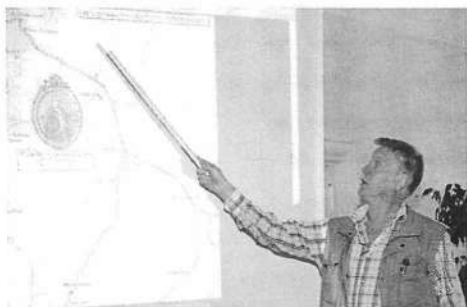
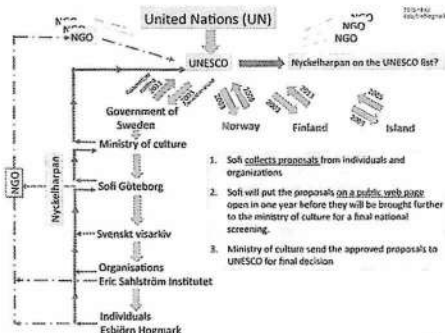

FOTO ESBJÖRN HOGMARK

Ett mycket viktigt inslag i mina seminarier har varit att vi fått ta del av Per-Ulf Allmos forskning om nyckelharpan historia. Den historiska förankringen i vår verksamhet utgör en synnerligen viktig komponent inte minst nu när vi ska försöka få nyckelharpan som ett immateriellt kulturarv på UNESCO:s lista.

GRAFIK ESBJÖRN HOGMARK

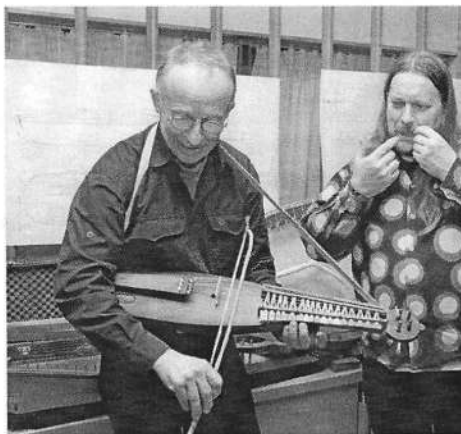

FOTO PER-ULF ALLMO

År 2005 blev jag inbjuden till Finland. Ett finskt instrumentprojekt kallat *Speldon* hade pågått i tre år och avslutades med att man bjöd in instrumentbyggare och forskare från hela Norden. Projektets ledare Heikki Laitinen, professor emeritus vid Sibeliusakademien i Helsingfors där han då var ansvarig för folkmusikavdelningen, nämnde i sitt avslutningsanförande att »nu har vi återskapat det sanna ljudet av en kantele«. I projektet hade byggts 24 000 stycken av den 5-strängade kantele. Instrumentet är idag Finlands nationalinstrument.

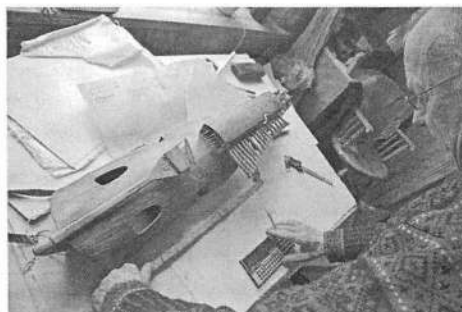

FOTO PER-ULF ALLMO

En tanke slog mig. Kanske kan vi återuppväcka ljudet av våra gamla kontrabasharpor från 1700-talet för att sedan ta in detta i våra modernare instrument.

Jag planerade och genomförde två år senare ett tre dagars nordiskt instrumentseminarium på ESI där första dagen startade på Musikmuseet i Stockholm för att avslutas på Nyckelharpstämman i Österbybruk. Vad jag lärde mig under det här seminariet var att vi har många frågeställningar gemensamma med våra nordiska grannar när det gäller tillverkning av folkmusikinstrument. Vi instrumentmakare uppmärksammas nästan inte alls. Olika utbildningar i nyckelharpspel idag återfinns från nivån musik- och kulturskolor upp till Kungliga Musikhögskolan. Den enda utbildning i nyckelharpsbygge som finns idag är en distanskurs som jag själv introducerade på ESI 2002. Man kan ställa sig frågan om detta utgör en risk när det gäller bevarandet av vårt immateriella kulturarv folkmusiken. Risken att vi tappar kontinuiteten gällande

FOTO PER-ULF ALLMO

FOTO PER-ULF ALLMO

FOTO PER-ULF ALLMO

FOTO PER-ULF ALLMO

kunskaper om instrumentbygge vilket i sin tur gör att våra duktiga ungdomar i framtiden kan få svårt att finna kvalitetsinstrument.

Efter ESI-seminariet har jag medverkat vid både planering och genomförande av ytterligare två nordiska seminarium gällande bygge av folkmusikinstrument. Ett i Kaustinen i Finland i januari 2011 och ett i Fagernes i Norge november 2013. På tur är åter ESI i Tobo som bör stå som arrangör 2016.

År 2011 ratificerade Sverige UNESCO-konventionen om bevarandet av de immateri-

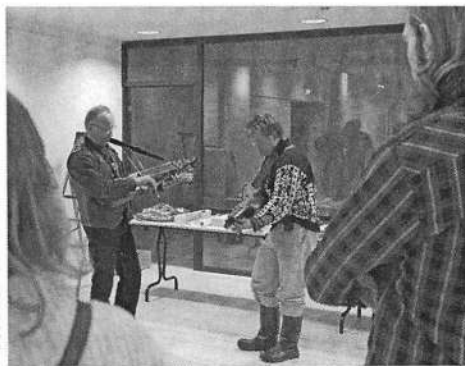

FOTO PER-ULF ALLMÖ

FOTO PER-ULF ALLMÖ

FOTO ESBJÖRN HOGMARK

FOTO PER-ULF ALLMÖ

FOTO PER-ULF ALLMÖ

FOTO PER-ULF ALLMÖ

FOTO ESBJÖRN HOGMARK

FOTO PER-ULF ALLMÖ

ella kulturarven. Kulturdepartementet gav då Institutet för Språk och Folkminne i Göteborg i uppdrag att samla in förslag och att driva processen att föra upp dessa förslag på UNESCO:s lista. Sent 2012 bjöd jag in mig själv till en information om detta i Stockholm. Jag har nu kommit så långt det går med förslaget att ta nyckelharpan upp på listan. Ännu har inget nordiskt land fått upp någonting på denna lista. Jag ska göra vad jag kan för att bli först.

Och slutligen, som jag nämnde i inledningen, har jag tänkt att jag ska skriva en bok om nyckelharpan med inriktning tillverkning. Min vision är att boken ska överträffa det mesta i tidigare utgivna böcker gällande t.ex. fiol- eller gitarrbygge. Med min bakgrund som fysiker och civilingenjör tror jag mig kunna tillföra delområden som saknas i existerande litteratur. Jag hoppas också att mina 15-20 år som pedagog och programutvecklare inom olika ingenjörsprogram på högskolor och universitet har gett mig förutsättningar att föra fram mina åsikter på ett pedagogiskt och lättfattligt sätt. Men ha tålmod kära läsare, det kommer att ta flera år. Jag måste ju bygga nyckelharpor också. Det här var ett litet axplock hämtat ur mitt snart 40-åriga nyckelharpsliv. Jag hoppas få möjligheten att återkomma med artiklar där jag går djupare in på olika delar av nyckelharpan och nyckelharptillverkarens värld.

Detta sagt »i en tid då självberömmelse brer ut sig«, citat Jonas Hallberg, spanarna i Pt, 14:e november 2014. Eller som Nalle Puh en gång sa: Om inte jag talar om vad jag har gjort, och ingen annan heller gör det. Vem ska då göra det?!

Esbjörn

FOTO PER-ULF ALLMÖ

FOTO PER-ULF ALLMÖ

Bilderna:

- Per-Ulf läxar upp nyckelharphistorien.
- UNESCO
- Esbjörn och Rauno Nieminen vid seminariet 2005 på Hanabolmen, Helsingfors.
- Från seminariet 2007
Öppningen på Musikmuseet.
Fortsättning på ESI.
Esbjörn med Kristiina Ilmonen och Rauno Nieminen.
Avslutningsdiskussion vid stämman i Österbybruk.
- Fyra bilder från seminariet i Kaustby 2011
- Från seminariet i Fagernes 2013
Esbjörn och Olle Plahn för fram nyckelharpan.
Kvällspel vid utställningen.

Till höger:

- Åsa och Esbjörn 2010 vid nyöppnandet av Dannemora gruva.
- Fyra gamlingar.
- • Esbjörn klyver och täljer.

Tur i oturen

Vad vore livet utan duktiga hantverkare!

Det har jag nu fått erfara.

Så här kan det gå till i livet. Pelles Kapell hade fått äran att spela till dans på AF:s, Akademiska folkdanslaget i Stockholm, dansträff. En härlig sal på Stora Essingen blev fylld av glada, duktiga dansare även från andra dansföreningar, totalt cirka 70 personer. Dansen hade kommit igång och vi bjöd på alla möjliga polskor, schottisar, polketter och valser. Pelles Kapell består av tre nyckelharpor och två fioler. Efter en dryg speltimme skulle vi bryta gruppen till två spelare och då hände detta.

Jag skulle hänga min harpa i viloläge på stolsryggen men måste ha gjort något konstigt. Kan inte förstå vad som hände men harpan åkte i golvet med resultat en spräckt stränghållare och alla strängar som sprätte iväg med 115 kg tryck i en sjudundrande kakafoni. Har hängt nyckelharpan på detta sätt i över 30 år.

Vad skulle jag i besvikelsen göra? Det blev en djupdykning i huvudet. En sorg över harpan och en stark besvikelse över den välrepeterade spelningens dramatiska slut. Det mesta av spelkvällen kvar och det kändes tomt i mitt huvud. Jag ringde till min harpbyggare Bosse Nilsson i Sickla. Och fick som tur var tag på honom på lördagkvällen då han satt i lugn och ro, då denna nödsignal från mig kom. – Kan jag låna en harpa av dig? Jo, men visst! som en sann byggare hade han en nybyggd, som jag kunde låna över kvällen.

Min bil startade en resa, som blev något förvirrad. Jag åkte från Stora Essingen och hamnade på Essingeleden åt fel håll, in mot staden. Ve och fasa! Tog en lång sväng innan jag kom på rätt riktning mot Sicka allé. Inte

Foto Bo Nilsson

nog med detta. Jag åkte för långt när jag kom ur Södra länkentunneln, men sedan fick jag genom telefonguidning rätt på ekipaget och kom fram.

En räddare i mörkret kom med sin läda och harpa och förklarade bästa vägen tillbaka till spelningen. Full fart tillbaka till danskalaset. Där satt man och åt god mat och fick kaffe med god kaka. Jag kom indansande med en låneharpa, fick mat som man sparat och hjälp med att stämma harpan, Sagt och gjort. Det hela tog cirka 50 minuter och när dansen kom igång igen så satt jag där med spelgänget som om inget hade hänt. En härlig nyckelharpa hade jag fått låna och jag kände mig genast hemma med leken. Dansen fortsatte med härliga människor som visade sin uppskattning med sina glada ansikten och energi i dansen. Kvällen avslutades med *Dans från Sollerön*. En kul kväll för oss kände vi i Pelles Kapell.

Som tur var har jag en instrumentförsäkring i Folksam, som nu ersätter mig för det inträffade. Självrisken är 300 kr.

Tack alla inblandade stöttep personer i livet. Det blev verkligen tur i oturen.

Min gamla stränghållare kunde sedan lagas i veckan efteråt.

Kerstin Hellstrand

Lidingö i november månad

Kommentar från Bosse Nilsson, Sickla.

Trevligt att kunna ställa upp på lördagkvällen. Stränghållaren kunde jag laga på det sätt som jag har lärt mig av Esbjörn Hogmark. Hur han gör, kan Du läsa i föreningens tidning nr 1, 2008, sidan 5.

Red.: Liksom det finns sakligt kommenterat på fysikaliskt oantastlig grund på sidan 14 i nr 3, 2013.

Efter den här låten blir de å skaffa nya strängar

Du kan köpa en strängsats från föreningen genom att sätta in 1 200:- på föreningens plusgiro 491 82 94-2 och notera »strängsats«.

Du får då dig tillsänt per post:

Spelsträngar Prim

A 1, C 2, G 3 spunnen, medium, grön

C 4, soft, blå

Resonanssträngar

6 st ospunna 014

2 st spunna av vardera 020, 022, 024

3 x Nyckelharpa

– om Sensus nyckelharpkurs hösten 2014

Under hösten är vi några som deltagit i Sensus nyckelharpkurs i Medborgarhuset i Stockholm. Kursen har funnits i flera säsonger och är mycket uppskattad, en del av oss har varit med ett antal terminer vid det här laget. Instruktorerna har avlöst varandra under åren och alltid varit av hög klass. Det har blivit trivsamma och lärorika sammankomster.

Nytt för hösten 2014 är att Sensus på onsdagskvällarna kan erbjuda tre kurstillfällen av varierad svårighetsgrad – en ren nybörjarkurs samt två fortsättningskurser. För samtliga kurstillfällen denna termin är Anna Gustavsson handledare.

Anna studerar på Kungl. Musikhögskolan och siktar på att ta examen 2016. Hon har sina rötter i Uppland och spelar gärna låtar därifrån och från Småland, men blandar gärna friskt med låtar också från andra delar av Sverige och världen.

Tillsammans med Anna har vi i fortsättningskursen förstas lärt oss en hel del nya låtar, men tonvikten har framför allt legat på teknik och framförande, ornamentering, rull- och dubbelstråk. Hur håller vi instrumentet och stråken, vad betyder det för ljudbilden att spela nära eller långt från stallet, hur får vi upp tempot i spelet? Anna visar och exemplifierar med ett under av tålmod, alltid åtföljt av ett klingande skratt.

Vill du anmäla dig till någon av vårens kurser kan du gå in på www.sensus.se

Kerstin Kåverud

Foto Bo Nilsson

Nybörjargrupp, inlyssning. Anna Robbins, USA; Lars Sundström; kursledare Anna Gustavsson; Gunilla Althén; Cecilia Kvarén.

Grupp 2, stråkövning. Stående Denish Dey, Andreas Eriksson, kursledare Anna Gustavsson. Sittande Cecilia Spak, Rune Stålspets, Kerstin Danbede.

Självis på grupp 3. Bosse Nilsson, Susanne Kibblström, Kerstin Kåverud, kursledare Anna Gustavsson, Helena Rudander

Till vänster, Harpan ljuder över skotska bedar. Lotta Vesterlund från Göteborg på besök hos Jean Cameron i Black Isle, Inverness.

Foto Bo Nilsson

Foto Bo Nilsson

Om Sensus nyckelharpkurser i Stockholm:

<http://sensus.se/Kurser/?query=nyckelharpa&county=Stockholms+1%c3%a4n>

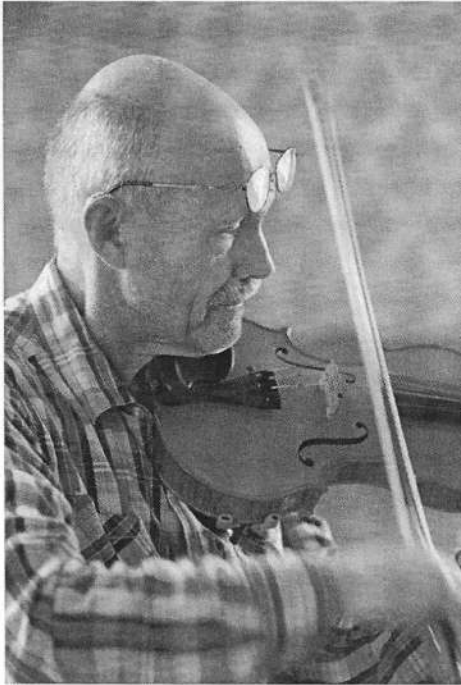

FOTO PER-ULF ALLING

Stråkarmen, -handen – tonbildning

För att kunna behärska sitt instrument och få ut det man vill.

Armen för stråken och stråken alstrar tonen, men mellan armen och stråken finns hand och handled och det är där så många missar finnesserna och uttrycksmedlen.

När handen/fingrarna arbetar medvetet, dynamiskt och precist då blir det mycket roligare att spela för då kan du artikulera varje ton precis som du vill. När du låter fingrarna stadigt och mjukt omfamna stång och frosch, då kan du få en mycket fylligare ton än med ett tunnare eller stelt grepp.

Handled, handflata och fingrar kan jämföras med fjädring och stötdämpning på en bil. De finns mellan vägen och karossen. Prova med att köra en bil som saknar fjädring/stötdämpning, eller prova på en gropig och kurvig väg att känna skillnaden mellan en Porsche och en gammal amerikanare. Miljoner används i laboratorier för att finna lämplig hjulupphängning till våra bilar. Priset för din förkovran med stråken är tid och övning.

För oss som spelar med stråke är livet en spännande utmaning. Hur fasen skall jag få till en vacker ton i just den där läten och hur skall jag få tonerna just så långa och med just den intensiteten och med just den volym som jag önskar?

Det hör väl åldrandet till att det, för varje år, blir allt mindre viktigt för mig med ekvilibristiken och mera lockande med tolkningar, gestaltningar. Varje låt är för mig en berättelse. Hur vill jag berätta den idag, i just den här situationen? Det jobbet görs främst med stråken.

Isaac Stern sa: »Varje gång du sätter fiolen under hakan fattar du ett beslut. Vilket?«.

Den här artikeln skriver jag till Dig för jag önskar att Du skall ha lika roligt med Ditt spelande som jag har. Glädjen i att kunna artikulera tonerna klart, snabbt, precist, långsamt och vackert allt efter humör. Och glädjen i att få fram rytmen så att det riktigt svänger, så att dansarna blir glada. Kort sagt, att få det att låta som Du vill.

Men många spelmän står i vägen för sin egen njutning genom att hålla stelt i stråken.

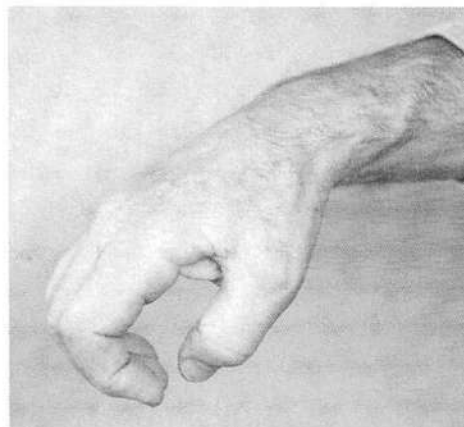
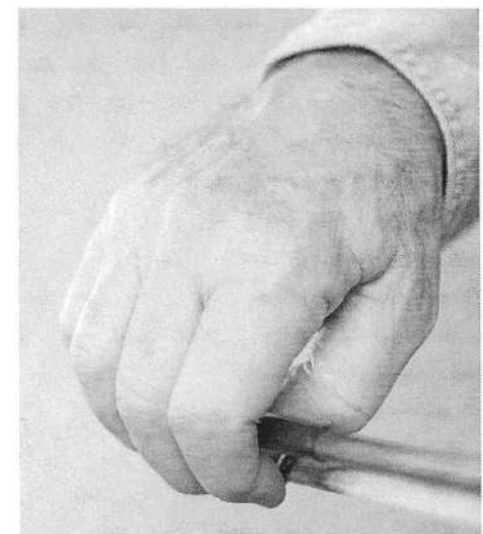
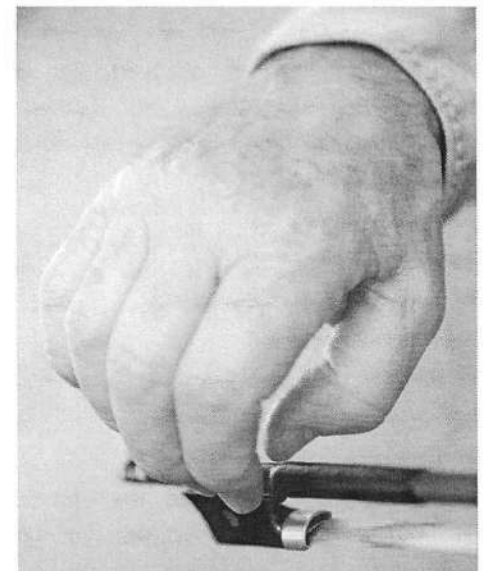
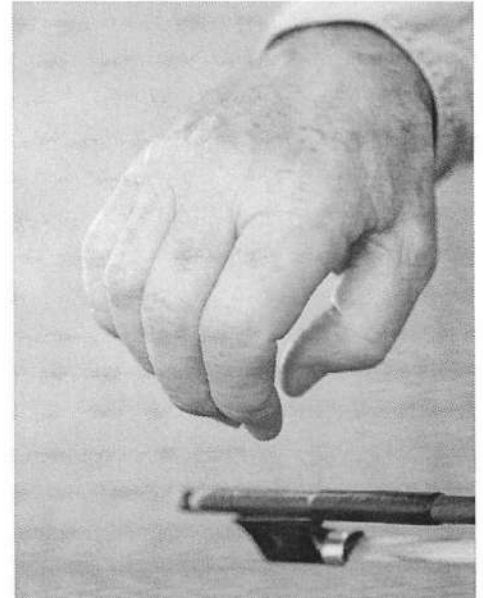
Jag tycker att varje spelgrupp och spelmannslag kunde ägna den här artikeln en timme till genomgång och att pröva. Därefter kan man planera eventuella övningar.

Händerna och armarna kan redan utföra det de behöver. Det är kopplingarna i hjärnan som måste göras.

Ett stråkdrag börjar i hjärnan – med ett beslut om hur just det draget skall vara. Sedan fortplantar sig signalen genom skuldran, armen, handen och landar på stråken och strängen. Det är en komplex och underbar process, som genom övande kan ske blixtnabbt.

Om att vrida underarmen

Om lillfingret och långfingret envisas med att vara raka kan du prova att vrida underarmen så att de böjs mera.

L istället för V

Om du lägger mitten av stråken still på strången då skall arm - hand - fingrar bilda ett L med stråken, d v s 90°, inte ett V. En L-hand är mjuk och böjlig.

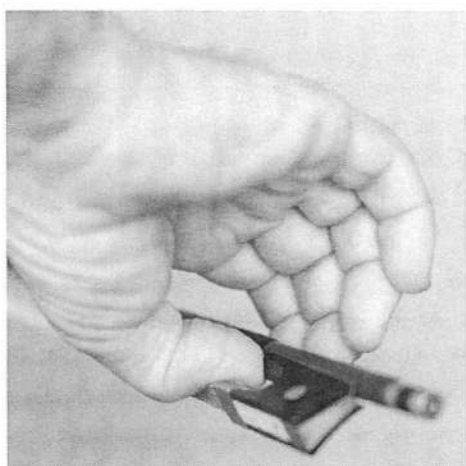
Naturlig hand

Se bilderna föregående sida.

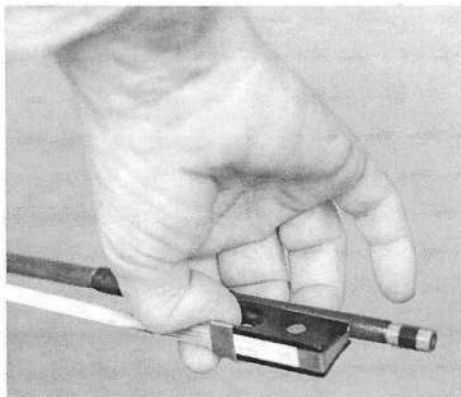
En bra stråkfattning är handens naturliga ställning. För att finna den kan du stå upp och hänga armen rak, lyft underarmen så att handen fortfarande är lägre än armbågen och låt handen hänga slapt med böjd handled.

Krök sedan fingrar och tumme mycket så att de bildar ett O med tummens topp mitt för topparna av pek- och långfingret eller litet närmare långfingertoppen. Alla fingrar skall var böjda och knograden rak. Sära fingrarna så att det är smala springor emellan. När man redan vet hur man gör kan man faktiskt, med litet lirande pillra in stråken i den här handen och få ett bra grepp.

För fiol

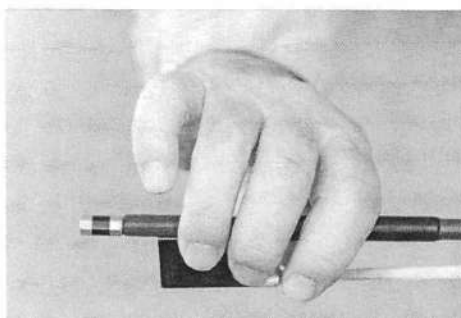
Då skall tummen vara mycket böjd och tummens topp vila i vinkeln/hörnet mellan stång och frosch.

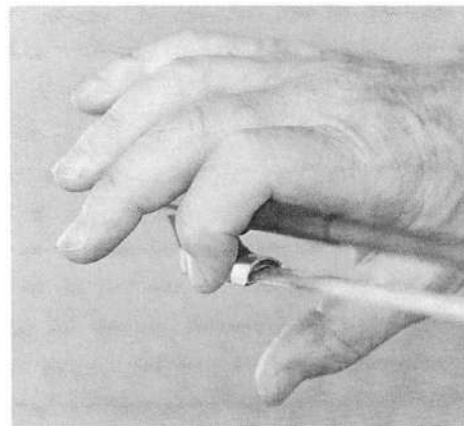
Taglet vilar tryggt emot tummen ovanför nagelbandet.

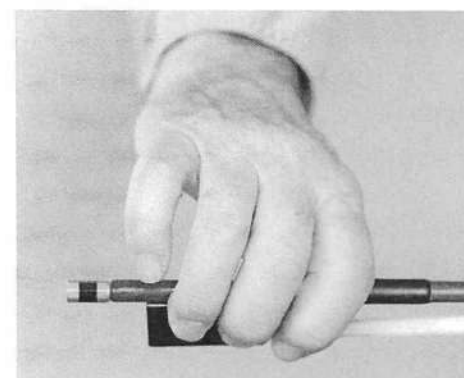
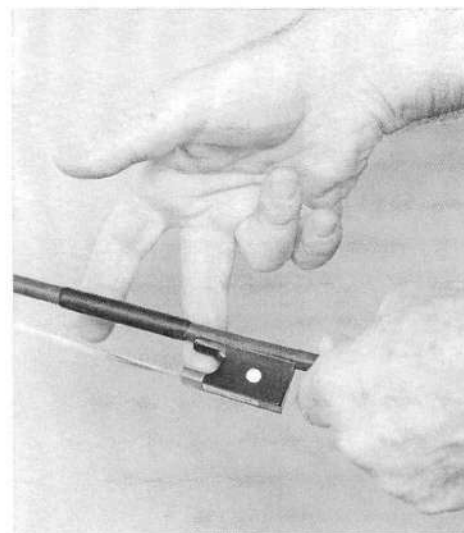
Långfingrets blomma/fingeravtrycket vilar stadigt i viken på froschen hela tiden, låtarna igenom vid både upp- och nedstråk. Du skall kunna se fingerblomman mellan armarna på grodan/froschen.

Ringfingertoppen täcker halva pärlemorögat på froschen. Om du inte har något öga – titta på andra stråkar så ser du var det sitter.

Pekfingrets mittveck böjer sig 90° som ett tak över stången.

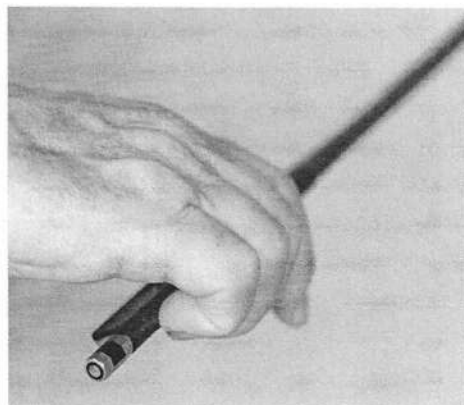
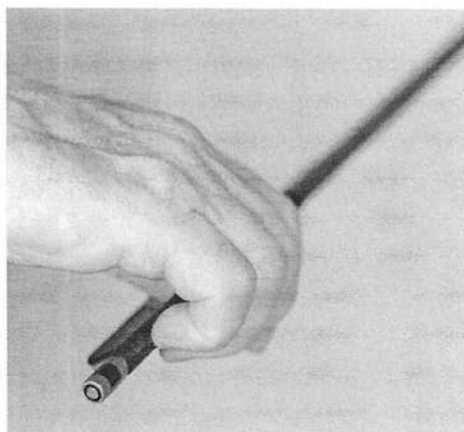
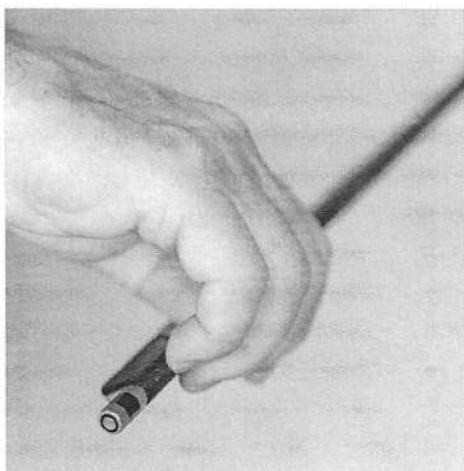
Lillfingret, mycket böjt, vilar med sin topp uppe på stången.
– Fingrarna är intill varandra så att det bara är små springor emellan.

Det finns varianter på ovanstående, men det kan vänta tills du behärskar denna hållning till fullo.

Nedstråk

- Först fattar du ett beslut.
- Armen rör sig neråt.
- Handleden rör sig neråt.
- Fingrarna följer handleden - handflatan och alla fingrar, särskilt tummen och lillfingret, böjer sig mera samtidigt som du med hela handen trycker fast taglet på strängen.
- Du tar nu ett fast och mjukt grepp runt stråken.

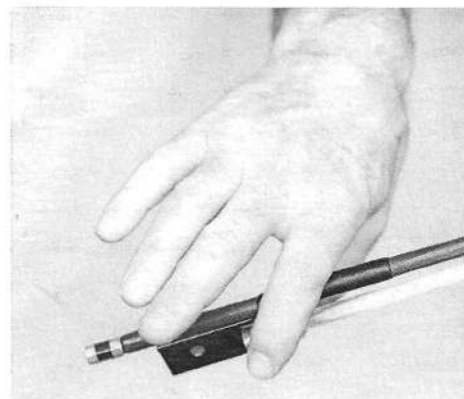
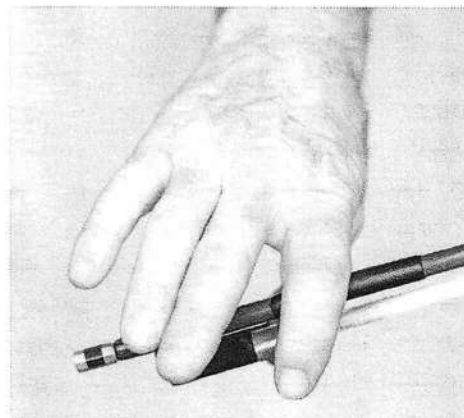
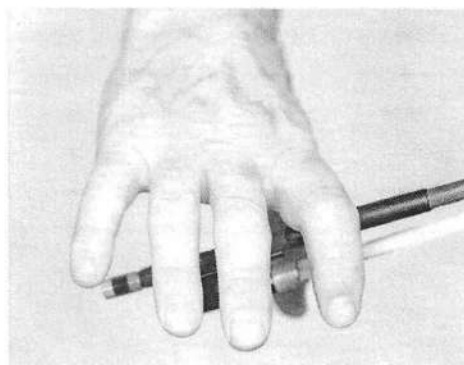
Fingrarnas böjning vid upp- och nedstråk. Även handleden böjs måttligt; neråt vid nedstråk och uppåt vid uppstråk.

- Pekfingrets »takås« vrider sig något, fingertopparna hålls kvar i sina lägen samtidigt som du trycker ner strängen mot locket.
- Du trycker stråken mot locket och rör stråken och strängen aningen neråt. Fortfarande är det tyst.
 - Plötsligt, när du vill, så släpper du upp stråken och strängen ljuder.
 - Tonen går från noll till hundra utan mellanting; så som du släpper iväg pilen från bågsträngen.

Bilderna nedan visar att pekfingret pivoterar, inte skjuts fram och åter över stängen.

Pekfingrets takås vrider sig runt i samma punkt men glider inte tvärs stängen.

Uppstråk

- Först fattar du ditt beslut.
- Armen rör sig uppåt.
- Handleden rör sig uppåt.
- Fingrarna följer handleden - handflatan och blir aningen rakare, och fortfarande böjda.
- Du tar nu ett fast och mjukt grepp runt stråken samtidigt som pekfingrets »takås« vrider sig något, fingertopparna hålls kvar i sina lägen samtidigt som du med hela handen trycker ner stråken och strängen mot locket.
- Du rör stråken och strängen aningen uppåt.
- Fortfarande är det tyst.
- Plötsligt, när du vill, så släpper du upp stråken och strängen ljuder.
- Tonen går från noll till hundra utan mellanting. Så som du släpper iväg pilen från bågsträngen.

Viktigt är att tummen och lillfingret böjer sig mycket vid nedstråk och rätas en aning vid uppstråk - men att de alltid är mer eller mindre böjda.

Stabil draghastighet

I det ögonblick som stråken börjar röra sig skall den direkt anta den hastighet som du har tänkt. Att starta en ton genom en accelererande hastighet blir för oprecist. Däremot kan draghastigheten, med måtta, variera mitt under stråkdraget.

Knakande-raspande-k-ljud, t-ljud

När du släpper lös strängen är det bra om du hör ett knakande - raspande.

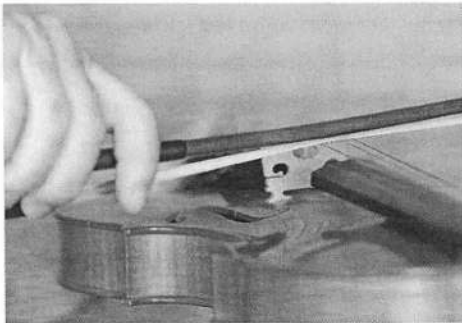
Överdriv det gärna i början. Det gör inget om det låter illa. Det är bara ett kvitto på att du har fått tag i strängen. Med trägen övning kommer oljudet att övergå till sköna tonstarter.

Jämför med ett rep, som du fattar för dragkamp. Du går ju inte att bara gå fram och tar tag i repet och börjar dra utan först ställer du dig i läge, tar upp repet, sträcker det, bestämmer var du skall greppa, fattar greppet omsorgsfullt, börjar hänga i repet och väntar till det ögonblick då din kraft skall explodera. Då är det som när pilen lämnar bågsträngen.

Tryck på strängen

Allmänt sett är det smart att trycka taglet ordentligt mot strängen. Du får tag i strängen med högre friktion, du kan bättre utföra noll till hundra tonbörjan och du kan stryka korta stråk med bättre kontroll och tonkvalitet.

Korta stråk gör att du hinner med snabba toner och passager bättre. Det är ingen mening med att kontinuerligt dra långa drag. Stråkdragen ska växla mellan långa och korta beroende på låt, tolkning och ton. Strängväxling/byta sträng kan gärna ske mellan stråkrens mitt och froschen. Där går det snabbare och är mer bekvämt än närmare spetsen. Strängväxling sker främst i skuldra och axelled med armbågen ungefär i höjd med froschen.

För nyckelharpa

Med bra handergonomi och tryck kan du till nyckelharpa ha en relativt kort stråke, hela stråklängden 42-46 cm, beroende på din armlängd. Om du övar att stryka sakta kan du ändå få lika långa och bra toner. Med en kortare stråke blir spetsen mindre i vägen för bröstet och axelbandet.

Handhållning för harpstråken

Instruktionerna här gäller för fabriksgjorda froschar. Hemmagjorda froschar och froschar på barockstråkar har ofta en sådan form att det är svårt att få till en bra hållning.

Hållningen är i princip densamma som för fiol men, vi har två saker emot oss:

- harpstråken riktas med spetsen närmare din kropp.
- överarmen är fast eftersom den balanserar harpan från stränghållaren.

Fiolhållning för harpa

Om du har en böjlig handled ka det bästa vara om du har en fiolhållning enligt ovan.

Den vanliga hållningen för harpa

Om du har en mindre böjlig handled då är det bättre om du använder den vanliga harphållningen.

- bibehåll handställningen med böjda fingrar och bara små springor mellan fingrarna.

Läs ovan om hållning för fiolstråken. Allt där gäller i rörelserna sånär som på följande:

- flytta upp ringfingertoppen på stråkstången
- låt lillfingret följa med upp i luften, behåll dess böjning men rör absolut inte stråkstången med lillfingertoppen.
- låt långfingerblomman ligga kvar eller följa med upp några millimeter, d.v.s. den lämnar den trygga viken mellan armarna på grodan (frosch betyder groda).
- tummen och pekfingret hålles lika som för fiol.

Viktigt är att tummen och ringfingret böjer sig mycket vid nedstråk och rätas en aning vid uppstråk - men aldrig blir raka.

Ta en bit i taget med att lära om. Låt det ta ett år. När du lär in ett nytt stråkgrepp känns det ofta som att du vill tappa stråken. Det hör till. Men ge inte upp. Hav förtröstan och gmeta på.

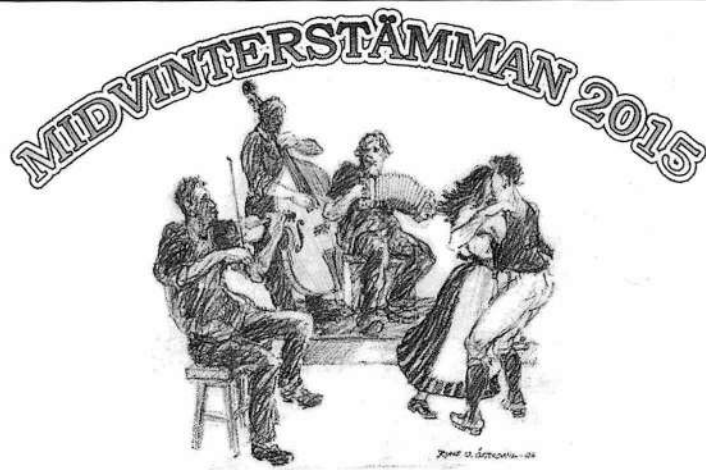
Efteråt kommer du att känna att det var värt mödan.

Slutet

Om du nu har synpunkter på den här artikeln tycker jag att du skall prata med dina kompisar. Prova och diskutera hur ni förhåller er till innehållet. Att ha gemensamma begrepp och ord kring utövandet är viktigt, så att alla pratar om samma sak. Kanske kan ni hitta något ännu bättre sätt att hålla. När ni har provat det en längre tid med gott resultat vill jag gärna ta del av det.

Om du vill ha direkta råd, kurs eller lektioner är du välkommen att ringa 070-638 33 53.

Leif Alpsjö

Lördag 24 januari 2015 kl 13.00-22.30

Folkets Hus, Kallhäll

Entré från Kopparvägen. Portarna öppnas kl 12.00

Medverkande:

**Peter Puma Hedlund & Öystein Sandbukt,
Järfälla Spelmän, Hörkens Bygdedansare,
Jane Karlsdotter, Lars Lindkvist, Tommy Wallster,
Folkdanslaget Fyrväpplingens ungdomslag,
Eva Tjörnebo & Viskompaniet, Pelles Kapell,
Viksjo Dansgille och Slagsta Gille**

Buskspel och servering hela dagen

Visstuga med Eva Tjörnebo 17.30-18.30

Polskeinstruktion av Hörkens Bygdedansare 17.00-18.00

Dans 18.00-22.30 på två plan

Öppen scen 19.00-21.00

Entré: Vuxna 120,-, Pensionärer 100,-, Spelmän gratis

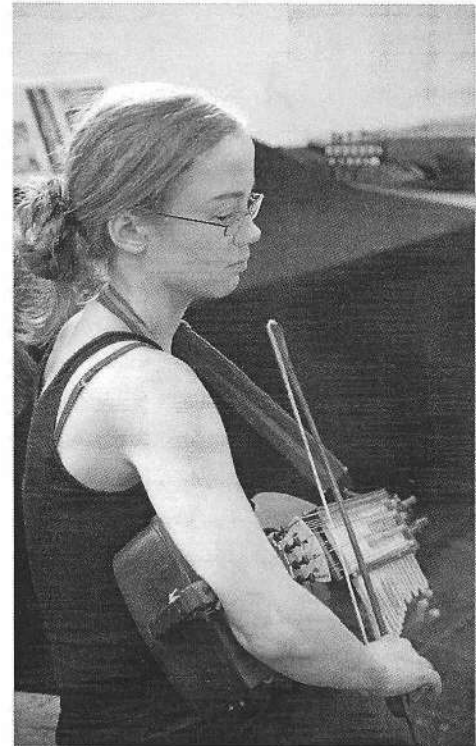
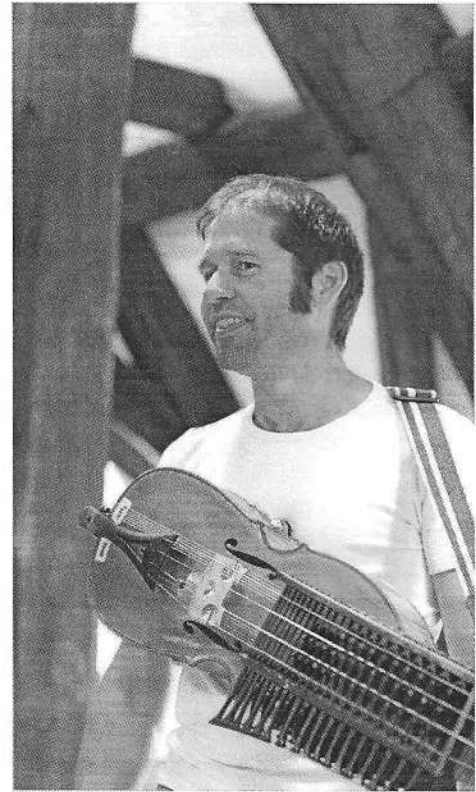
Upplysningar: Mona 070-492 19 59 och Britt-Lis 070-440 16 48

Kungsängen/Bålsta-pendeln är bra färdmedel till Kallhäll

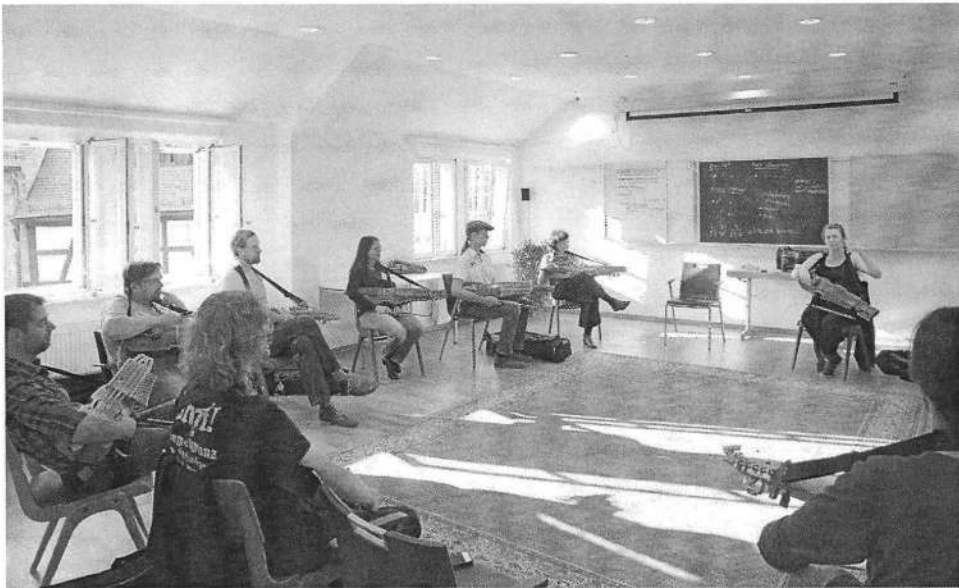
Föreningen Midvinterstämman i samverkan med

11:e nyckelharpodagarna i Burg Fürsteneck

Burg Fürsteneck – en nyckelharpavärld av annat slag

7 spelkurser med 7 inriktningar ledda av 7 lärare

Marco Ambrosini
Emilia Amper
Jule Bauer
Didier François
Magnus Holmström
Annette Osann
Vicki Swan
under 4 dagar

Därtill nyckelharputställning

Holger Funke
Johanna Isselstein
Johannes Mayr
Bo Nilsson
Olle Plahn
Amrey Schaffeld
Wilfried Ulrich

Samt, aldrig att förglömma

den bästa samvaro
ett utmärkt kök
ideliga gruppuppspel
långa cider-, vin- och ölrika kvällar och
nätter
slutkonsert med och för alla deltagare
och uppslutande bybor

Allt foto Per-Ulf – utom ett Annika Bender

ERIC SAHLSTRÖM INSTITUTET

VINTERSEMINARIUM NYCKELHARPSBYGGE 5-6 DECEMBER 2014

Medverkande:

**Per-Ulf Allmo, Sigurd Sahlström,
David Eriksson & Esbjörn Hogmark**

Detta är det 16:e Vinterbyggseminariet som hålls på ESI

Barnnyckelharpor

Rapport från det Isländska kongressen på temat immateriellt kulturarv enligt UNESCO

Rapport från nyckelharpsdagarna i Burg Fürsteneck

4-radiga nyckelharpor

Provspelning av medhavda instrument

Vad händer på harpforskarfronten?

Speltips för nyckelharpsbyggare

Nyckelharpstämman i Österbybruk 2015

Vi tar upp diverse frågor som för stunden dyker upp

Som vanligt kommer virke och nyckelharpstillsbehör finnas att köpa till humana priser.

E-maila mig gärna i förväg och tala om vad du skulle vilja ha.

Kommer du på fredagen betalar du **500 kr** för seminariet, logi i dubbelrum, kvällsfika, frukost, lunch, kaffe. OBS! Middag ingår inte; varken fredag eller lördag.

Kommer du på lördagen är kostnaden **400 kr** för seminariet, frukost, lunch och kaffe.

Anmälan till Håkan Larsson tfn 0295 34290 alt E-mail: hakan.larsson@esitobo.org

OBS! Senast fredagenden 28/11

Glöm inte att ange om du har speciella kostvanor samt din adress för fakturering.

Information rörande måltider och inkvartering på institutet lämnas på tel. 0295-342 90.

Frågor om seminariets innehåll besvaras av Esbjörn Hogmark på 070- 211 04 30 eller e-post; esbjorn@hogmark.com

Varmt välkommen

Esbjörn Hogmark